

Kostnadene til omsorgstjenester vil dobles hvert sjuende år hvis veksten fortsetter i samme takt som i 2021 og 2022, viser rapporten til helseforskerne Terje P. Hagen og Morten Aarflot ved Universitetet i Oslo.

Foto: Agnar Kaarbø

› KOMMENTAR 14.03.2024 13:12

Kommentarer gir uttrykk for skribentens analyser og meninger.

Yngrebølgen kommer, og den er dyr

Kommunene opplever en kraftig økning antall unge brukere i helse- og omsorgstjenestene. Skal veksten bremses, må rettigheter utfordres.

AGNAR KAARBØ
Politisk redaktør i Kommunal Rapport, 974 82 408

Vi har snakket mye om veksten i antall eldre og mangelen på helsepersonell, mindre om hva yngre brukere koster. Fenomenet er vel å merke ikke nytt. Allerede i 2006 skrev Kommunal Rapport om at [antallet pleiemottakere under 67 år](#) var fordoblet de foregående ti årene.

Nå foreligger ferske tall om en utvikling som bare er blitt forsterket, men som ikke har vært tilstrekkelig påaktet.

Kommunenes utgifter til pleie- og omsorgstjenester har økt kraftig i perioden 2015–2020. Veksten har vært spesielt høy i tjenestene til hjemmeboende brukere, samt i aldersgruppene under 80 år.

Kostnadsveksten er alarmerende for alle som interesserer seg for en bærekraftig velferd.

Tallene finner vi i rapporten med den talende tittelen: [Brukerne blir yngre, psykiske lidelser øker: Dypdykk i pleie- og omsorgstjenestene 2017–2021](#). Den er laget av forskerne Terje P. Hagen, Morten Aarflot og Trond Tjerbo ved Universitetet i Oslo. Oppdragsgiver er KS.

Rapporten ser på flere forhold knyttet til den sterke veksten i pleie- og omsorgsutgifter de siste årene.

Ett av disse dreier seg om det som kalles høykostnadsbrukere. Forskerne har forsøkt å finne ut hvor stor andel av de samlede pleie- og omsorgstjenestene som kan knyttes til de 5 prosentene av brukerne som har høyest kostnader. De har også sett på hva som kjennetegner gruppen.

Svaret er alarmerende for alle som interesserer seg for det vi gjerne kaller en bærekraftig velferd.

Forskerne har identifisert 13.676 pasienter i henhold til definisjonen; altså de med 5 prosentene høyest kostnader. Disse brukerne står for 39 prosent av de samlede kostnadene for kommunale pleie- og omsorgstjenester.

En høykostnadsbruker kostet i 2019 i gjennomsnitt knapt 2,2 millioner kroner. For andre pasienter var gjennomsnittskostnaden vel 186.000 kroner.

Nesten 90 prosent av [utgiftene til høykostnadsbruker](#) kan forklares med ulike hjemmetjenester.

Disse brukerne er gjennomsnittlig 46 år, mot 66 år blant de som ikke koster så mye. De har psykiske lidelser, lungelidelser, nevrologiske lidelser og særlig psykisk utviklingshemming. De har også lav dødelighet. Det siste betyr at kostnadene vil vare og «kunne gi betydelige kostnadsendringer for kommunene over tid», som det heter i rapporten.

Ingen kommunepolitikere ønsker å fronte nedskjæringer i rettighetsbasert velferd til mennesker med store hjelpebehov. Det vil bli fort bli tolket som et nei til å la brukerne selv bestemme omfanget av brukerstyrt personlig assistent (BPA) og nivået på pleie og omsorg.

Men som KS-leder Gunn Marit Helgesen sier en kommentar til rapporten: – Vi trenger en diskusjon om hvor omfattende hjelp det skal gis i egen bolig før et tilbud bør gis på et annet nivå.

I ukens utgave av [podkasten Kontrollutvalget](#) peker også kommunedirektør Bjørn Fauchald i Vestre Toten på behovet for å se på ulike rettigheter.

Det er all grunn til å vente at ulike brukerorganisasjoner vil mobilisere. Spørsmålet er likevel: Hva er alternativet, gitt det demografiske skiftet som venter, og en skjerpet kamp om institusjonsplasser og ressurser?

Ifølge rapporten fra helseforskerne vil kostnadene til omsorgstjenester doubles hvert sjuende år hvis veksten fortsetter i samme takt som for årene 2021 og 2022.

I lys av dette er det påfallende at kostnadene knyttet til yngre brukere ikke diskuteres grundigere i regjeringens nye helse- og samhandlingsplan. Der nevnes det så vidt at en person mellom 18–49 år med omfattende bistandsbehov mottar i snitt 69 timer helse- og omsorgstjenester i uken. En person mellom 80–89 år med samme behov mottar 13 timer.

Helse- og omsorgsdepartementet burde funnet fram en [rapport fra 2023](#) fra en arbeidsgruppe med representanter fra ulike departementer og KS. Den så på regelverk som hindrer kommuner i å drive kostnadseffektive ressurskrevende tjenester.

Her diskuteres selvfølgelig også veksten blant yngre brukere. Statlig styring vs. rettighetsfesting problematiseres også – altså om kommunene har handlingsrom for å kontrollere utgiftene.

I rapportens oppsummering heter det nøkternt: «Forholdet mellom rettighetsfesting og den lokale handlefriheten på et prinsipielt plan bør diskuteres.»

Det er et godt sted å begynne en vanskelig, men nødvendig debatt.

Kommunal Rapport

Ansvarlig redaktør og administrerende direktør:
Britt Sofie Hestvik.

Nyhetsredaktør: **Bente Rognan Gravklev**
Politisk redaktør: **Agnar Kaarbø**
Utviklingsredaktør: **Espen Andersen**
Debattredaktør: **Ragnhild Sved**
Markedsdirektør: **Fred Scharffenberg**

Kontaktinformasjon:
Boks 1940 Vika, 0125 Oslo
Tlf: **24 13 64 50**

E-post: redaksjon@kommunal-rapport.no
abonnement@kommunal-rapport.no
